

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1741

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369546628

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369546628>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546628>

LOG Id: LOG_0020

LOG Titel: Caput Decimum. Palalae reliquae minores, Palala Kitsjil. - X. Hooftstuk. De overige kleyne Wilde Noote-muscaat-Boomen

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

minata, totaque maci rubra obducta, subque hac tenuis aurantia locatur pellicula, sub qua vera reconditur Nux, forma magnæ Nucis Moschatæ, sed insipida est. Boeroneses nucis glumam coquunt cum piscibus; grati enim acidique saporis est.

Palumbæ, Psittaci Cristati, & aves annuæ, Ala dictæ, totos comedunt fructus, sed glumam plerumque comminuunt, totum devorantes nucleum.

E X P L I C A T I O

Tabula Sexta,

Exhibentis ramum *Nucis Moschatæ silvestris*, foliis lanceolatis, integris, PALALA BURONG incolis dictæ, cujus fructus A separatus naturalem exhibet ejus magnitudinem, ac per maturitatem dehiscens internam præbet conspiciendam nucem, crassia Maci sanguinei coloris obductam.

C A P U T D E C I M U M.

Palalæ reliquæ minores, Palala Kitsjil.

Reliquæ quatuor silvestres species omnes multo minores gerunt fructus, ac parum a sese invicem differunt, ita ut simul illas uno in capite simus comprehensuri; *Palala tertia* omnium minima habet folia, inque ordines alternatim posita, sed rarioribus constat foliis: Flosculi sunt parva, albertia capitula, instar granorum Tritici vel Hordei, superius parum sese aperientes: Fructus glandium magnitudinem habent, sed angustiores sunt, & ab utraque magis acuminati parte, exterius virides instar pomorum, vel ut veræ Noces Moschatæ; nux ipsa est parva & oblonga, vix articulum digiti longa, ex duro nigroque constans putamine, & uti in veris nucibus obducta est maci ruberrima. Nucleus interior est instar officuli Olivæ, ab utrisque autem partibus magis obtusus est, substantiaque veris nucibus æmula, vel paulo magis alba, nucleus autem hic & macis nullam habent vim aromaticam.

Nomen. *Palala tertia*, & *Palala tingens*. Malaice *Palala Dauer Kitsjil*, h. e. parvi-folia: sic quoque Amboinice *Palala laun Mâun* dicitur.

Locus. Plurimum in Amboina crescit, in Hitoënsi regione, in altis silvis.

Ufus. Erecti arboris trunci palis inserviunt, tenuioribusque postibus ædium Amboinensium: Rubra ejus macis inter digitos contrita mucosa est, illosque rubro igneo quasi inficit colore, si autem calx cum folio parvæ Waringæ addatur, rubrum dat colorem vel pigmentum, quo incolæ dentes suos tingunt, ut rubescant, quod ipsis est ornamento, eoque magis usurpatur, quum inter fricandum odorem præbeat paulo aromaticum, si cum acido nempe sit mixta macis: simili modo ungues suos tingunt herba *Alcanna* dicta, qui mos est per totam Indiam frequens, qui antiquissimus est & universalis. Macasserenses vero, aliique Indiæ populi nigros præferunt splendentes dentes, quales cum quibusdam tingunt herbis.

Palala quarta paulo minora & angustiora habet folia quam *Palala secunda*, ab utraque etiam ramorum parte in ordines locata, sed minori numero, sunt quoque magis glabra, nec ab inferiore parte gilva vel cinerea, sed ordinariam habent viriditatem. Flosculi ex foliorum alis progerminant, qui sunt crocea capitula plurima simul juncta uno in racemo, foceam capitula habent florum veræ nucis Moschatæ, sed multo sunt minores hi flores, magisque acuminati, superius parum aperti, inque suo centro parvum gerentes viride pistillum, quod in fructum excrescit, qui formam habet fructus *Canari* semi-perfecti, vel paulo magis angustam, coloris glauci, cum sulco undique per longitudinem disperso. Nucleus macisque est instar præcedentis sine ullo sapore vel odore, nullumque habet usum, sed a silvestribus comeditur avibus.

Tom. II.

Nº.

toegespitst geheel met een roode foely omvangen, en daar onder met een dun orange-geel buideken, waar onder de regte Noot leidt, in gedaante als een groote Nootemuscaat, doch onsmakelyk. De Boeroneezen kookten de bolster van de vrucht by bun visch; want zy is aangenaam en rys.

De wilde-duiven, Caccatuwen, en Jaar-vogels eeten de geheele vruchten, doch byten meest de bolster in stukken, en slokken de geheele korrel in.

U I T L E G G I N G E

Van de zesde Plaat,

Vertoonende een Tak van een wilde Nootemuscaat, met heele, spiesgewyze bladeren, PALALA BURONG van de Inlanders genaamt, welkers afgezonderde vrucht A in zyn natuurlijke grootte, en door rypheid opgeborsten zynde, vertoont van binnen zyn Noot met een dikke bloedkleurige Foely overtrokken.

X. HOOFSTSTUK.

De overige kleyne Wilde Nootemuscaat-Boomen.

DE overige vier wilde soorten draagen alle veel kleiner vruchten, en verschillen weinig van malkander; zoo dat wy dezelve daarom t'saamen in een Kapittel zullen begrypen; *Palala tertia* heeft de kleinste bladeren van allen, ook in ryen overbants tegens malkanderen overstaande, doch met weinig paaren: De bloempjes zyn kleine vuile witte knopjes, als Gerste korens, van vooren haar een weinig openende, de vruchten zyn van de grootte als Eyckelen, doch wat smalder, en aan beide de einden spitzer, van buiten appel-groen, of als de regte Nooten, het binnenste is klein en lankwerpig, schaars een lit van een vinger lank, bestaande uit een harde zwarte schaal, en gelyk in de regte Nooten omvangen met een zeer roode foely. De binnenste korrel is als een Olyve-steen, doch aan beide de einden wat stomper, en van substantie de regte Nooten gelyk, of wat witter, en zyn beide de korrel en foely zonder eenige specereyagtigheid.

Naam. *Palala tertia*, en *Palala tingens*: op Malleyts *Palala Dauer Kitsjil*, dat is kleyne-bladig: en zoo ook in 't Ambons *Palala laun Mâun*.

Plaats. Hy was meest op *Ambon*, op 't *Hitoëse Land*, in de booge bosschen.

Gebruik. De regte stammen dienen tot sparren en dunne stylen in de Ambonsche huizen; de roode foely, tusschen de vingers gevreven, wert slymerig, en wert dezelve vuur-root, maar wat kalk met een blad van kleine *Waringen* daar by gedaan, zoo wert het een root, waar mede de Inlanders bunne tanden verwen, om dezelve root te maaken, 't welk by haar voor een cieraat wert gehouden, en ook te meer gebruikt, om dat het in 't vryven een kleine Aromatique reuk van zig geeft, wanneer het met wat zuurte gemengt wort: op dezelfde manier gelyk zy baare naagels verwen met het kruidt *Alcanna*, zynde een gewoonte door geheel Indiën, die zeer oud en algemeyn is. Doch de Macassaren, en sommige andere Indianen houden meer van zwarte glinsterende tanden, en diese ook met eenige kruiden zoodanig verwen.

Palala quarta heeft wat kleiner en smalder bladeren dan die van *Palala secunda*, ook te wederzyden in ryen staande, doch minder in 't getal, zy zyn ook gladder en aan de onderste zyde niet vaal of grys, maar van ordinaire groenheid. De bloempjes komen voort uit den schoot der bladeren, zynde goud-geele knopjes, vele by malkander aan een trosje staande, en gesatbeneert als het bloeizel van de rechte Nooten, doch veel kleiner en spitzer, van vooren een weinig geopent, en in de midden een groen knopje vertonende, waar uit de vrucht voortkomt; hebbende de gedaante van een half-wassen *CANARI*, of wat smalder, van koleur hoog blaauw-groen, met een kloofje rondom in de lengte gaande. De korrel en foely is van binnen als de voorgaande, zonder smaak en reuk, hebbende ook geen gebruik, maar wert voor de wilde Vogels gelaaten.

D 2

Naam

Nomen. Latine *Palala quarta*, & *Canari-formis*, Mallice *Palali-Canari*.

Palala quinta seu *Globularia* folia gerit haud multum majora, quam veræ *Nucis Moschatae* arboris, sed paulo angustiora magisque glabra, quatuor nempe quinque pollices longa, duosque lata digitos, cum paucis obliquis costis, solitaria, & sine ordine ex ramulis dependentia: Fructus post ramulos propullulant ex crassioribus ramis, crassis lignosisque infidentes pedunculis, quibus primo flores suffulti fuerunt, ex similibus constantes luteis capitulis, uti in antecedente specie.

Fructus breves referunt uvarum racemos ex plurimis quasi uvis adunatis constantes, magnitudinemque habent semi-maturarum uvarum, sed sunt magis oblongi, exterius rugosi, & arenosi quasi, coloris rufi. Exterior horum gluma est tenuis, sed satis dura, secundum tenuem fulcum in binas dehiscens partes, atque sub hac sanguinea rubens locatur macis, nucem maxima ex parte ambiens, saporis aciduli. Nucicula hæc obvolvitur tenui & gilvo putamine, quod ab uno latere vix notabile habet ac breve acumen instar spinulæ, uti *Palala secunda*, hocque putamen repletum est insipida medulla, nucem *Myristicam* quodammodo referente, ac sensim indurescente. Arbor est humilis, sed satis crassa, inque minoribus crescit filvis ad initium montium.

Nomen. Latine *Palala quinta* seu *Globularia*. Apud Amboinenses non peculiare obtinuit nomen, sed cum præcedenti communi vocabulo *Palala Kitsjil* vocatur.

Palala sexta haud multum differt a præcedenti, sed hæc mediocrem gerit truncum cortice glabro & nigricante obductum, qui læviter rubentem exstillet succum, si incidatur: Ejus rami sunt longi, incurvi, & nodosi, foliaque cum antecedenti conveniunt, quatuor autem vel quinque in ramulorum summo sunt opposita: Quædam horum foliorum undecim pollices sunt longa, alia vero tantum septem vel octo, latitudinem vero habent duorum, vel duorum cum dimidio pollicum, cum multis transversalibus costis, ab inferiore parte sunt glauca. Flores sunt ut priorum specierum, fructusque solitarii dependent, breves referentes *Olivas*, superius autem sunt paulo crassiores, coloris externe rufi, ac rugosi, acsi arena forent conferti, interne locatur oblonga nucicula, vix magnitudinem habens nuclei *nucis avellanæ*, tota obducta crassa rubente & mucosa maci insipida, quæque magis pulpam refert quam macim. In hac reconditur nucleus parvus, oblongus, paulo minor officulo *Olivæ*, insipidus quoque.

Nomen. Latine *Palala sexta*, nec apud Amboinenses peculiare habet nomen.

Locus. Arbor in minoribus crescit filvis in montibus. Fructus avibus inferviunt, lignumque aptum est tantum ad ædificatorias res non diu durantes.

EXPLICATIO

Tabula Septima,

Quæ exhibet ramum *Nucis Moschatae silvestris*, foliis oblongo-acutis, fructibus minimis racemosis: quæ *Palala minima* & *Palala tingens* a RUMPHIO vocatur.

A. Fructus est naturalis magnitudinis, & per maturitatem fissus.

B. Ejus Nucem exhibet.

EXPLICATIO

Tabula Octava,

Ramum exhibentis *Nucis Moschatae silvestris*, foliis simplicibus, oblongis, fructibus racemosis striatis. Quæ *Palala dentaria* & *Canariiformis* a RUMPHIO vocatur.

Naam. In 't Latyn *Palala quarta*, en *Canari-formis*, op Malleyts *Palali-Canari*.

De bladeren van *Palala quinta*, of *Globularia*, zyn niet veel grooter dan die van de regte *Noote-Muschaat-boom*, doch wat smalder en gladder, namentlyk 4 en 5 duimen lank, en twee vingers breed, met weinige schuinze ribben, enkelt en zonder ordre aan haare korte ryskens hangende: De vruchten koomen voort achter de scheutjens aan de dikkere ryskens, en op dikke en houtachtige steelen, waar aan eerst het bloeyzel voortkomt, bestaande uit diergelyke geele knopjes gelyk aan de vorige.

De vruchten gelyken wel naa korte druiven-trossen, bestaande uit veele besien by malkander, en bebbende ook de grootte van half rype druiven, doch zyn wat lankwerpiger, van buiten ruig en zandig, van koleur ros: De buitenste bolster is niet dik, doch redelyk hart, berstende langs een donkere naat in tweeën, en daar onder leidt een bloot roode foely, het Nootjen meest omvangende, en wat zuurachtig van smaak. Het Nootjen is bekleet met een dunne en vaa-le schaal, bebbende aan de eene zyde een kort en pas ken-nelyk dorentje gelyk *Palala secunda*, en deze schaal is ge-beel gevult met een onmaakelyk merg, dat zoo wat na de *Noote-muschaat* gelykt, en metter tyt hart wert. Het blyft een laage, doch redelyk dikke boom, en groeit in de ligte bossen op 't voorste van 't gebergte.

Naam: In 't Latyn *Palala quinta*, of *Globularia*: By d' Ambonezen heeftze geen bezondere naam, maar een gemeene met de vorige *Palala Kitsjil*.

Palala Sexta verschilt niet veel van de voorgaande, maar deze groeit tot een middelbaare stam, met een swarte en effene schorsse, die mede een licht-rood sap uitgeeft, als men daar in snijt: De takken zyn lank, krom, en knobbelachtig, en de bladeren gelyken mede naa de voorgaande, staande vier a vyf aan 't uiterste der ryskens tegens malkander over: Zommige elf duimen lank, en andere 7 en 8. midsgaders twee en derde-halve duim breed, met veele dwers-ribben, en aan de onderste zyde blaauw-groen. De bloemen zyn meest, als de vorige, en de vruchten hangen maar enkelt, gelykende de korte Olyven, doch van voren zynze wat dikker, hoog-geel, of ros van buiten, en wat ruig, als ofze met zant bestrooidt waaren. Daar binnen leidt een lankwerpig Nootjen, qualyk zoo groot, als de korrel van een baze-noot, gebeel bekleet of omvangen met een dikke roode slymerige foely, doch zonder smaak, en gelykende beter een vlees dan een Foely, daar binnen in leidt een klein lankwerpig korreltje, wat kleinder dan een Olyvensteen, en mede zonder smaak.

Naam. In 't Latyn *Palala sexta*: Hebbende by de Ambonezen ook geen speciale naam.

De boom wast in lichte bosschen op de bergen: De vruchten zyn voor de Vogelen, en het hout is maar bekwaam tot kort duurent timmerwerk.

UITLEGGINGE

Van de zevende Plaat,

Dewelke vertoont een Tak van een wilde *Noote-muschaat-boom*, met lankwerpige spitze bladeren, en zeer kleine vruchten in trosjes hangende, dewelke *Palala minima* of *tingens*, (dat is zeer kleine, en afervende *Palala*) van RUMPHIUS genaamt wert.

A. Is de vrucht in zyn natuuryke grootte, en door rypheid gespleeten.

B. Vertoont zyn Noot.

UITLEGGINGE

Van de achtste Plaat,

Dewelke een Tak verbeeldt van een wilde *Noote-muschaat-boom*, met eenvoudige lange bladeren en gestreepte vruchten, in trosjes hangende, die *Palala dentaria* en *Canariiformis*, (dat is getande *Palala*, of die na de *Canari* gelykt,) van RUMPHIUS genaamt wert.

EXPLICATIO

Tabula Nona,

Exhibentis ramum *Nucis Moschatæ silvestris*, foliis oblongo-acutis, integris; flore & fructu racemoso Olivæ-formi. Quæ *Palala quinta*, seu *Globularia* a RUMPHIO vocatur.

a Fructum.

b Nucem denotat.

OBSERVATIO.

Hæc species videtur convenire cum illa, quæ *Nux Moschata silvestris*, Surinamensis, foliis majoribus, nucleo Olivari, oblongo, parvo, a BREYN. in *Prodr.* 2. pag. 86. alter. edit. vocatur.

N. B. Omnes hæc *silvestres* *NUCIS MOSCHATÆ* arbores descriptæ inveniuntur in *Rumphii epist.* XXV. quæ continetur in *Valent. India litterata* pag. 454. & seq. ut & apud *Valent.* in *Amboina descript.* qui *Domesticam* æque ac *Silvestres* descriptit obiter species a pag. 201 ad 204.

CAPUT UNDECIMUM.

Agallochum. Calambac.

NOstrum propositum nequitiam hoc in loco est perfectam *Agallochi* dare descriptionem, quum arbor, quæ pretiosum hoc profert lignum, hactenus Europæis, quantum novi, ignota sit: quum crescat in locis seu regionibus a mari longissime remotis, & quidem apud Barbaros populos, cum quibus nostra natio nullam fere habet conversationem, vel si cum iis commercium exerceat, non profunde illorum terris accedere audeat. Non potui tamen omittere illa adnotare, quæ de hoc ligno ex relatu, vel auditu aliorum vel ipse experientia edoctus fuim: Hancque occasionem arripui ex familiaritate, quam exercui cum quibusdam Sinenfibus, qui illas peragrarunt terras, & ut puto, illud bene noverunt, præsertim quum observaverim, apud nostros Europæos obscuram admodum & incertam cognitionem inveniri, variaque ligna vendi pro vero *Agallocho*, quod tamen a multis antiquis temporibus per totam Orientis plagam magno in usu & pretio habitum fuit, & etiam adhuc habetur. Verum itaque lignum *Agallochum*, (quantum ex Sinenfium relatione cognoscere potui) duas tantum habet præcipuas species, quamvis utraque ex una eademque arbore proveniat, hujusque optima ac pretiosissima species est *Calambac* incolis dicta, Latine *Agallochum primarium*: altera autem seu secundaria species *Garô*, seu *Agallochum secundarium* dicitur.

De quibus utrisque speciebus Sinenfes mihi subfrequentia narrare. Arbor, quæ verum producit *Calambac* seu *Agallochum*, crescit in Provinciis *Tsjampaa*, *Cocinam* seu *Quinam*, & *Cochin Cochina*, quæ regiones a Sinenfibus mercatoribus *Tsjampaa*, *Coinam*, & *Koutische* etiam vocantur: In ipsa *Sjampaba* autem optimum occurrit, & quum hæc Provincia sub imperio Regis *Coinamensis* seu *Quinam* est, hinc omne & optimum *Calambac* ipsi soli traditur, ita ut ille solummodo mercaturam cum hoc exerceat.

Sinenfes isti dicebant mihi arborem esse ex genere *Mycrophylli* mihi dicti, infra libr. 5. descripti, iisdemque gaudens foliis vel paulo majoribus, ipsis vocati *Tsjen-Tsjeny*, non autem conveniunt, an sit quoque lactescens arbor, nec ne, ipse autem dubito, an hoc non potius intelligendum sit de arbore, quæ vulgare *Garô* præbet, quum arbor verum exhibens *Calambac* nimis remote in terris, & apud Barbaras admodum nationes crescat. Tum enim quoque esset arbor vasta, & silvestris, plurimis constans intricatis ramis, per sese aliasque arbores convolutis, diutissime vivens, inque latissimam sese extendens plagam.

Pretiosum hoc lignum non semper producit hæc arbor, nec etiam singula, quæ hoc gerit, arbor in omnibus suis habet partibus, hocque tantum in sum-

ma

UYTLEGGINGE

Van de negende Plaat,

Vertoonende een Tak van een wilde Nootemuscaat-boom, met lankwerpige, spitze, geheele bladeren, en een trosdragende vrucht na Olyven gelykende, welke *Palala quinta*, of *Globularia* (dat is vyfde ofte kogelsgewyze *Palala*) van RUMPHIUS genaamt wert.

a Verbeeldt de Vrucht.

b De Noot.

AANMERKINGE.

Deze soort schynt over een te komen met die geene, welke van BREYNIUS in de tweede *Prodr.* pag. 86. van de tweede druk *Nux Moschata Surinamensis*, foliis majoribus, nucleo Olivari, oblongo, parvo, genaamt wert.

N. B. Alle deze wilde Nootemuscaat-boomen, werden beschreven en opgetelt in de 25. brief van Rumphius; die gevonden wert in *Valent. India litterata* pag. 454. en de volgende; als mede in *Valentyns beschryving van Amboina*, die ook de tamme Nootemuscaatboom, nevens de wilde van pag. 201 tot p. 204 beschreven heeft.

XI. HOOFDSTUK.

Aloës- en Paradys-Hout.

ONS voornemen is geensints op deze plaats een volkomen beschryving te doen van 't *Agallochum*, aangezien den boom, die dat kostelyke hout voortbrengt, tot nog toe by de Europeanen, (voor zo veel my bewust is) onbekent is: als wassende op plaatzen of landen zeer verre van de Zeekant afgelegen, en dan ook nog by sommige Barbaarsche Natiën, waar mede ons volk geen, of weynig omgang heeft, of al tot dien handel toegelaten zynde, niet verre Lantwaart in derft komen. Ik hebbe eger niet voor by konnen gaan, zoo veel aan te teykenen, als ik van 't zelve door booren, zeggen, en ondervinding geleert hebbe: zynde my daar toe aanleyding gegeven door een familiaren ommegang, die ik gebouden hebbe met sommige Sinezen, dewelke die Landen doorreyst, en, na gissing, goede kennisse van dat hout hadden, als mede om dat ik bespeurt hebbe, dat by ons Europeanen nog een zeer donkere en onzekere kennisse daar van is, en veelderley bouten verkogt werden voor 't opregte *Agallochum*, het welk nogtans al van veele of oude tyden door de geheele Oostersche Weerelt in zo grooten gebruik en agting is geweest, en ook nog is. Het opregte *Agallochum* dan (voor zo veel ik uyt het relaas der gemelde Sinezen heb konnen vernemen) heeft maar twee hoofst-zoorten, hoewel beyde van eenderley boom voortkomende, en waar van de edelste en alderbeste genaamt wert *Calambac*, in 't Latyn *Agallochum Primarium*: en de tweede of naaste soorte in waardy *Garô*, of *Agallochum Secundarium*:

En van welke beyde zoorten my de Sinezen het naavolgende berigt hebben gedaan: Den boom, die het regte *Calambac* draagt, wast in de Provinciën *Tsjampaa*, *Coinam*, of *Quinam*, en *Cochin Cochina*: welke Landen by de Sineze Koophuyden ook *Tsjampaa*, *Coinam*, en *Koutische* worden genaamt: Dog in 't *Sjampaa* valt wel het beste, en dewyl deze Provincie onder den Koning van *Coinam* of *Quinam* staat, zoo moet al het beste *Calambac* aan hem geleverd worden, en daar by dan ook maar alleen mede handelt.

Dezelve Sinezen verbaalden my mede, dat het een boom is van het geslagt der *Varingen*, by ons Lib. 5. toegenaamt *Mycrophyllus*, en ook met de zelfde blaaderen, of wel wat groter, by hunlieden genaamt *Tsjen-tsjeny*, maar zy komen daar in niet over een, of by mede melk gevende is, of niet, dog ik twyffle daar aan, of dit niet veel meer van den boom moet verstaan worden, waar van het gemeene *Garô* komt, vermits den boom van het opregte *Calambac* te verre lantwaarts in, en by zeer wilde Natiën gevonden werd. Want dan zoude het mede moeten wezen een groote en woeste boom met veele verwerde takken, door zig zelfs, en andere boomen heen geslingert, zeer lang levende, en zig verre uitspreyende:

Dit kostelyke hout en draagt by niet altyd, nog ook yder boom, die het voortbrengt, niet in alle zyne deelen, maar alleenlyk in zyn ouderdom, en dat maar aan sommige tak-

D 3

ken